

VERENIGING

“Het Reewild”

Raamwerk

Reeënbeheerplan

Met medewerking van Ing. G.J. Spek, technisch adviseur Vereniging “Het Reewild”

INHOUDSOPGAVE		2
1	Inleiding	3
2	Inventarisatie	5
	2.1 FBE	5
	2.2 Biotoop	5
	2.3 Reewildstand	6
	2.4 Indicatoren ree / leefomgeving	8
	2.5 Schade aan belangen	9
	2.6 Draagkracht	12
	2.7 Beheer afgelopen periode	12
3	Analyse	14
4	Doelstellingen	15
	4.1 Algemeen	15
	4.2 Beleid	15
	4.3 Specifiek FBE	16
5	Beheer maatregelen	17
	5.1 Biotoop verbeterende maatregelen	17
	5.2 Schade voorkomende maatregelen	17
	5.3 Noodzakelijke bijsturing populatie	18
	5.4 Effectiviteit	19
	5.5 Monitoren	19
	5.6 Beheerverslaglegging en evaluatie	19
	5.7 Verantwoordelijkheden	19
KAARTEN [PM]:		
Kaart 1	Grenzen	
Kaart 2	Voorkomen reeën	
Kaart 3	Terreintypen	
Kaart 4	Infrastructuur en verkeers- en verdrinkingsslachtoffers	
Kaart 5	Schadegevoelige gebieden (Natuurdoeltypenkaart)	
Kaart 6	Herbivoren	
Kaart 7	Maatregelenkaart eventueel aangevuld met detailkaarten	
BIJLAGEN (PM):		
1)	Werkplan	
2)	NAW gegevens vergunninghouders (FBE EN WBE'S)	
3)	Doelstelling Vereniging Het Reewild	
4)	Overzicht terreintypen en specificatie	
BIJLAGEN: Draagkrachtmodellen		20
DRAAGKRACHTMODEL VOOR REEWILD VAN Dr. J.L. VAN HAAFTEN		21
BEHEERMETHODE VAN REEEN J.POUTSMA EN J.F. KOTTER		24
METHODE ALTERRA		28
DRAAGKRACHTMETHODE GELDERSE ACHTERHOEK		29

1 Inleiding

Voor u ligt het raamwerk reeënbeheerplan van de Vereniging Het Reewild. Het raamwerk is geschreven voor de nieuwe situatie onder de Flora -en Faunawet en bedoeld als richtlijn voor de toekomstige Faunabeheereenheden, die wettelijk verantwoordelijk worden voor het opstellen van de faunabeheerplannen voor de diverse faunasoorten.

Het raamwerk is opgesteld vanuit het bestaande raamwerk van de Vereniging wat in 1992 is opgesteld. Dit raamwerk te samen met het voorbeeldplan van de Provincie Brabant, andere voorbeelden van reeënbeheerplannen maar vooral de wettelijk eisen uit het besluit 'Faunabeheereenheden en Faunabeheerplannen' hebben tot dit raamwerk geleid.

Het concept heeft driemaal een inspreekronde doorlopen. Tevens is G. Groot Bruinderink op persoonlijke titel gevraagd te reageren! Zijn reactie heeft een aantal waardevolle aanvullingen opgeleverd en tevens het idee om aanvullend een aantal inhoudelijke achtergrond documenten (zie bijlage) op te laten stellen, te realiseren via een projectsubsidie.

Het raamwerk laat de nodige ruimte hoe de FBE met de invulling om wil gaan. Dit is reden geweest geen uitgeschreven voorbeeldplan te maken wat de FBE de ruimte laat om afhankelijk van de specifieke leefsituatie bepaalde onderwerpen meer of minder uit te diepen. Het raamwerk dient dan ook meer als een handvat / instructie te worden gezien. Tevens zal naar verwachting de FBE een gemiddeld hogere kwaliteitsstandaard kunnen bereiken dan het gemiddelde reeënbeheerplan op WBE niveau.

Beschrijving draagkracht en draagvlak

Er zijn drie methoden beschikbaar om de draagkracht te bepalen. Het betreft de methoden Van Haften, Poutsma en Alterra. De methode Van Haften heeft als uitgangspunt welzijn van reeën en afstemming dichtheden op andere menselijke functies in hun leefgebied tevens wordt er een correctie gemaakt in draagkracht bij aanwezigheid van edelhert. Aanvulling ten aanzien van koeien, paarden, schapen damherten en op termijn mogelijk de muntjak zou de methode beter toepasbaar maken. Tevens lijkt de concurrentie van edelhert te worden overschat. De methode kan dan ook beter worden gekarakteriseerd als een draagvlak methode (afstemming dichtheden op menselijke functies) dan een draagkracht methode. Daar waar schade een rol speelt lijkt deze methode dan ook de voorkeur te hebben boven de draagkracht methode van Poutsma.

De draagkracht methode van Poutsma / Kotter is echter een onderdeel van een totale integrale biologische beheermethode van reeën, met als uitgangspunten de biologische gegevens die van belang zijn voor de gezondheidstoestand en het welzijn van de reeën in hun leefgebied. Schade aan menselijke functies toegekend aan vegetaties (bos en landbouwgewassen) zijn in deze methode niet te verweven. Tevens gaat deze beheermethode ervan uit dat van reeën mede afhankelijk van het landschap (halfopen of gesloten) en de wijze van inventariseren (jaarrond of voorjaarstellingen) een minder goed beeld van de daadwerkelijke aantallen verkregen kan worden. De methode gaat daarom uit van betere handvatten om te beoordelen of het goed of slecht gaat met een populatie reeën. Dit vraagt nog wel om nader overleg met de overheid omdat in het regulatieplan wat onderdeel kan zijn van het beheerplan om exact aantallen wordt gevraagd en die dus een nauwkeurigheid voorspiegelen die niet aanwezig is, maar meer moeten worden gezien als indicatie van de trend in aantalsontwikkeling. Omdat toepassing van de methode in gebieden waar schade een argument is, ongewenst is en omdat de beheermethode alleen integraal (dus geen onderdelen hiervan apart toepassen) toepasbaar is de Vereniging Het Reewild van mening dat de beheermethode Poutsma/Kotter voldoet aan de grondgedachte van de Flora en Faunawet en dus in zijn geheel toegepast kan worden als reeënbeheerplan.

Gelet op de grootte van de toekomstige FBE's is de verwachting dat het beheerplan zal gaan bestaan uit gebieden waar gekozen gaat worden voor de draagkrachtbepaling via de Methode Van Haften (onderdeel van het raamwerk) en voor delen gekozen gaat worden voor de beheermethode van Poutsma en Kotter. De mogelijkheid bestaat dat Provincies in overleg met de Regio's beleidsmatig een keuze gaan maken voor de methode van beheer!

Van recentere datum is de draagkracht bepaling ontwikkeld door Alterra (G.W.T.A. Groot Bruinderink). Aan de hand van de terreintypen kan via een computermodel snel een beeld worden verkregen over draagkracht en de kwaliteit als reeënleefgebied. Een en ander gevisualiseerd in een GIS kaart. Een voordeel ten opzichte van de draagkrachtbepaling via de Methode Van Haften en methode Poutsma/Kotter is dat beheerders geen veldwerk hoeven te doen. Een aandachtspunt in de draagkrachtbepaling volgens de methode van Van Haften en Alterra is de voedselconcurrentie met wilde en geïntroduceerde grote grazers.

Beschrijving biotoop

Tot op heden werd het biotoop van de WBE straks FBE grof beschreven in oppervlakte landbouw, bos-en natuurgebied en water. Deze beschrijving is verlaten en is er bewust gekozen voor de landelijke standaard van beschrijven van terreintypen die tevens digitaal beschikbaar zijn waardoor overzichtskaarten van terreintypen niet meer getekend hoeven worden.

Voor inzicht in gebruiksfuncties en de mate van ingrijpen onder reeënpopulaties is het noodzakelijk aan te sluiten bij de systematiek van de Provincies namelijk het visualiseren van het leefgebied aan de hand van de door de Provincie op te stellen natuurdoeltypenkaarten. Naast de snelle beeldvorming is dit ook het handvat binnen het programmabeheer (subsidieregeling afgestemd op het realiseren van de gewenste natuurdoeltypen).

Opbouw raamwerk

Het raamwerk is als volgt opgebouwd: de inventarisatie, de analyse, de doelstellingen en de combinatie van deze data leidt tot de gewenste beheermaatregelen om de doelen /doelstellingen te realiseren.

Verplichtingen F&Fwet

Aan is gegeven welke onderdelen uit het raamwerk wettelijk verplicht zijn door middel van de verwijzing naar het betreffende artikel uit de F & F wet c.q. Besluit Faunabeheer. De overige onderdelen zijn op zich voor het reeënbeheer relevant echter niet wettelijk verplicht.

Evaluatie

Het raamwerk moet gezien worden als een algemene leidraad voor het opstellen van een reeënbeheerplan door FBE's. Nu per 1 april 2002 de Flora en Faunawet in werking is getreden, zullen afhankelijk van de geldigheidsduur van de lopende vergunningen die afgegeven zijn onder de oude Jachtwet nieuwe reeënbeheerplannen opgesteld gaan worden. Het is goed de ervaringen van de FBE's met het gebruik van het raamwerk te evalueren en op basis hiervan eventueel noodzakelijk aanpassingen te maken.

2 Inventarisatie

2.1 FBE

Korte beschrijving van de algemene gegevens van de FBE.

2.1.1 Beheer- en werkgebied (AMVB, art. 5 lid 1, art 10 lid a en b)

Het werkgebied beslaat ca. ...hectare en beslaat de volgende WBE's. Op kaart (1:25.000) aangeven begrenzing van de FBE, de grenzen van de hierin opererende WBE's en de dekking met betrekking tot de samenwerkende jachthouders. In combinatie met het voorkomen van reeën dient de FBE zichtbaar te maken, dat deze optreedt namens 75% van de aangesloten jachthouders in het werkgebied.

2.1.2 Voorkomen reeën (AMVB, art. 10 lid c)

Het voorkomen van reeën dient op kaart te worden weergegeven. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in permanent benuttingsgebied en tijdelijk benuttingsgebied (bv alleen zomers wanneer de landbouwgewassen dekking en voedsel bieden). Hierop dient tevens aangegeven voorzover dit niet uit de topografische ondergrond blijkt waar barrières (bv rasters) en verbindingen (corridors) tussen de te onderscheiden benuttingsgebieden liggen (ecologische hoofdstructuur voor reeën).

2.2 Biotoop

2.2.1 Terreintypen

Beschrijving van de terreintypen in de volgende hoofdgroepen. Een eventuele nadere specificatie van landbouwgewassen en typebos kunnen als bijlage worden opgenomen. De schadegevoelige gewassen en boomsoorten worden nader beschreven.

Tabel met gespecificeerde verdeling van de terreintypen

Terreintype	Opp.(Ha)	Opp. (%)
Grasland		
Akkerbouw		
Tuinbouw		
Boomkwekerijen		
Totaal cultuurgronden		
Bos		
Heide		
Moeras		
Water		
Totaal bos-en natuurgebied		
Bebouwing		

Uitgebreid overzicht terreintypen (standaard Alterra) opnemen als bijlage. Deze gegevens zijn te verkrijgen bij de betreffende Provincie.

2.2.2 Infrastructuur (wegen, spoorlijnen en kanalen)

Het werkgebied wordt doorsneden door de volgende wegen, spoorlijnen en kanalen (op kaart aangeven). Samengevoegd met de voorkomens kaart levert dit inzicht ten behoeve van de analyse waar zich knelpunten voordoen ten aanzien uitwisseling van reeën en verkeer op weg, spoor en water. In het hoofdstuk beheermaatregelen kan hierop aangehaakt met betrekking tot ontsnipperingsprojecten.

Er bestaat de mogelijkheid het effect van versnippering op de te onderscheiden reeën populaties te laten bereken (Alterra). Dit kan een belangrijke onderbouwing waar ontsnipperingsmaatregelen genomen moeten worden.

2.2.3 Schadegevoelige gewassen (land-en bosbouw)

De volgende schadegevoelige terreingedeelten zijn binnen de FBE gelegen (aangeven op kaart). Hier kunnen Natuurdoeltypen kaarten van de betreffende Provincie als belangrijke leidraad fungeren.

Naamgebied	Oppervlak	Gewas / terreintype

2.2.4 Herbivoren

In de volgende gebieden deelt het ree het leefgebied met de volgende grote hoefdieren. Te benoemen soorten: edelhert, damhert, wild zwijn, muntjak, schotse hooglanders, paarden, etc., etc. Inzicht in voorkomen en aantallen is belangrijk vanwege de wisselwerking tussen ree en andere herbivoren. Deze wisselwerking kan facilitatie maar ook concurrentie tot gevolg hebben. Relaties nader uit te werken in een achtergrond document!

Naamgebied	Oppervlak	Soort	Dichtheid per 100 ha

2.3 Reewildstand (AMVB art 10 lid c)

De gegevens betreft seizoensgegevens gedurende de periode 1 april tot en met 31 maart. De kalenderjaar indeling voor het vastleggen van gegevens is niet toepasbaar in onze klimaatzone omdat geboorte en sterfte behorend tot één seizoen gesplitst wordt. Deze gegevens worden in het gehele werkgebied verzameld ongeacht of er wel of geen afschot wordt gepleegd.

2.3.1 Methode van inventarisatie en nauwkeurigheid

Zichtwaarnemingen

De vaststelling van de populatieomvang dient op een uniforme wijze te geschieden. De voorkeur gaat in verband met de betrouwbaarheid uit naar aantalgegevens op basis van jaarrond waarnemingen. Aanvullend hierop kan middels drie opeenvolgende schemerperiode- tellingen een beeld worden verkregen van de aanwezige stand. Alleen inventariseren door middel van de schemerperiode tellingen heeft het gevaar in zich dat de aanwezige stand in meer of mindere mate wordt onderschat omdat de uitkomsten afhankelijk zijn van de weersomstandigheden, de landschapsstructuur (open landschap / gesloten boslandschap), het tijdstip van het jaar en de dag, de kwaliteit van de tellers, etc.

De FBE zal te samen met de WBE's de wijze van inventariseren nader dienen uit te werken. Een telinstructie is als bijlage bij het model opgenomen. Desondanks kunnen er vraagtekens gesteld worden aan de uitkomsten. Het is wetenschappelijk bewezen dat het tellen van alle reeën in een gebied vanwege gedrag en leefwijze mede bepaald door het landschap uiterst moeilijk is. Het belangrijkste lijkt dan ook de uniformiteit in de methode van inventariseren te bewaken waardoor de verkregen gegevens een trend weergeven in aantalfluctuaties voorzover ze niet door dichtheidsonafhankelijk factoren worden veroorzaakt. De uniformiteit in inventariseren maakt tevens uitkomsten tussen deelgebieden vergelijkbaar.

Alternatieven

Als mogelijke alternatieve inventarisatie methoden kunnen worden genoemd: keuteltellingen en meting vraatdruk.

Keuteltellingen

Keuteltellingen kunnen gebruikt worden voor grootschalige natuurgebieden met een gesloten vegetatiestructuur (problemen met zichtwaarnemingen).

Vraatdruk

Meten van de vraatdruk kan een te overwegen methode zijn in bosgebieden waar een evenwicht gezocht wordt tussen de reeënpopulatie en de door terreineigenaren gewenste spontane bosontwikkeling / gestuurde natuurlijke bosverjonging / kunstmatige bosverjonging. Een belangrijke randvoorwaarde is dat de verjongingsdoelen worden gekwantificeerd in relatie tot het na te streven bosdoeltype. Omdat de beeldvorming van het daadwerkelijk aantal reeën in grotere gesloten bos-en natuurgebieden eigenlijk niet mogelijk is kan de mate van vraatdruk een goed criterium zijn de reeënstand hierop af te stemmen. Of te wel een handvat voor de bepaling van de hoogte van het jaarlijkse afschot. Veelal zal een tijdelijke verlaging van de begrazingsdruk voldoende zijn om een volgende bosgeneratie veilig te stellen.

Een complicerende factor doet zich voor wanneer meerdere wilde herbivoren cq grote grazers in hetzelfde gebied voorkomen. Bekend is dat voor de meeste herbivoren eik, lijsterbes, beuk en berk aantrekkelijke voedselplanten zijn.

2.3.2 Voorjaarsstand

Voorjaarsstand per jaar (peildatum 1 april) aan te geven over de periode van de laatste vijf jaar

Jaar	Geit	Bok	Vrl. Kalf	Mnl. Kalf	Totaal

2.3.3 Zomerstand

De zomerstand (voorjaarsstand inclusief aanwas) wordt vastgesteld op basis van de bepaalde voorjaarsstand vermeerderd met het aanwaspercentage (100% vrouwelijk deel populatie). De jaarlijkse aanwas kan echter sterk fluctueren door: dichtheidsafhankelijke effecten, kalverensterfte vlak na de geboorte, slechte weersomstandigheden (onderkoeling) en plaatselijk door vos en / of wild zwijn. Ter controle van de berekende aanwas is het gewenst aanvullend een zogenaamde aanwas inventarisatie uit te voeren gedurende de maand september. Deze inventarisatie kan door de individuele jachthouders worden uitgevoerd door alle waarnemingen van reekaalwild te registreren. Een voorbeeld formulier is als bijlage opgenomen.

Zomerstand aan te geven over de laatste vijf jaar

Jaar	Geit	Bok	Vrl. kalf	Mnl. Kalf	Totaal

2.3.4 Toewijzing en afschot

Toegekend afschot en gerealiseerd afschot aan te geven over de laatste vijf seizoenen.

Seizoen	Mannelijk			Vrouwelijk (incl. bokkalveren)		
	Toewijzing	Afschot	%	Toewijzing	Afschot	%

2.1.5 Valwild

Valwild voorzover bekend nader specificeren in verkeersslachtoffers, verdrinkingsgevallen, ziekte en eventueel overige oorzaken. Samen te vatten in aantallen per seizoen. Alleen data van bekend en geregistreerd valwild mogen hiervoor gebruikt worden. Vermeend valwild blijft ten alle tijden buiten beschouwing.

2.4 Indicatoren ree / leefomgeving

De onderstaande parameters kunnen gezien worden als indicatoren voor de relatie tussen de reewildpopulaties en hun leefomgeving. Deze parameters zijn betrekkelijk eenvoudig te meten en te registreren. Door consequente monitoring kunnen deze gegevens over een aantal jaren handvatten bieden ten behoeve van het gewenste beheer. Vanwege de te verwachten grootte van de toekomstige FBE's en de variatie in biotopen (bv rietbiotoop en landbouwkleilandschap) binnen het werkgebied zal het waarschijnlijk noodzakelijk zijn onderstaande registraties per biotoop uit te gaan splitsen omdat anders de gemiddelden voor de FBE geen inzicht geven in de verschillende leefomstandigheden.

Ten aanzien van de parameters is een **ecologisch achtergronddocument** gewenst waarin wordt beschreven wat de dichtheidsafhankelijk respons is bij reeën.

2.4.1 Gemiddelde gewichten

Van alle geschoten reeën wordt het lichaamsgewicht (ontweid met kop) in kilogrammen bepaald. De gemiddelde gewichten worden gespecificeerd per jaar, geslacht en leeftijdklasse (kalf, smalree / jaarling, geit / bok) in tabelvorm weergegeven. Bij wijzigingen in afschotperioden is het voor kalveren gewenst de gewichtsontwikkeling per maand weer te geven.

De gewichten van de kalveren geven de beste indicatie over de leefsituatie. Het gewicht van reekalveren wordt o.a. bepaald door de voedselsituatie, de weersomstandigheden tijdens de zomer en de reeëndichtheid van het gebied.

Bij eventuele veranderingen in afschottijden dient in verband met de vergelijkbaarheid van de gegevens rekening te worden gehouden met de relatie tussen de afschottijd en het gemiddelde gewicht van de kalveren.

2.4.2 Conditie

De conditie van een dood ree kan worden bepaald door een algemene conditie inschatting (mager / normaal / vet) of door de vaste gegevens (romplengte / borstdiepte) te vergelijken met het (variabele) lichaamsgewicht. Voor deze laatste bepaling wordt verwezen naar de beheermethode van Poutsma.

2.4.3 Aanwas

Foeten

Het aantal foeten in geschoten smalreeën en geiten (incidenteel in kalveren) registreren als mede het geslacht. Het aantal foeten heeft een relatie met het lichaamsgewicht en is dus mede afhankelijk van de actuele reeëndichtheid. Bij zeer hoge dichtheden en een verminderde voedselsituatie zal het aandeel drachtige smalreeën afnemen. Onder volwassen geiten is dit dichtheidsafhankelijke effect geringer.

Aanwas

Ook hier is sprake van een duidelijk dichtheidsafhankelijk effect. Bij een lage dichtheid zal de verhouding vrouwelijk ree : kalf hoger liggen dan in situaties met een hoge dichtheid. Zoals eerder aangegeven is deze verhouding het best vast te stellen na de zomerperiode.

2.4.4 Groei

Er is een relatie tussen de groei van het skelet en de actuele dichtheid in een gebied. Voedseltekorten uiten zich in een mindere skeletgroei. De groei van jonge dieren kan bepaald worden aan de lengte van de onderkaak van de geschoten en of dood gevonden kalveren.

2.4.5 Ziekten en parasieten

Het voorkomen van zieke of extreem met parasieten belaste reeën geeft mede inzicht in de leefsituatie van de reeën in het gebied. Het is daarom noodzakelijk dat geschoten reeën en dood gevonden reeën onder andere op de aanwezigheid parasieten worden beoordeeld. Dieren met afwijkend gedrag of zieke dieren dienen voor nader onderzoek te worden aangeboden.

Op basis van deze registratie kan de FBE inzicht geven in de gezondheidstoestand van de reeënpopulaties.

2.4.6 Knopbokken

Er is een relatie tussen de ontwikkeling van het gewei bij jaarlingen en het lichaamsgewicht. Hierdoor kan de tendens in het aandeel knopbokken binnen het jaarlingenafschot mede als graadmeter dienen voor de relatie tussen de populatiedichtheid en de draagkracht van het leefgebied.

2.5 Schade aan belangen (laatste vijf jaar) (AMVB, art. 10 lid e)

De schade aan de hieronder genoemde belangen dient over de laatste vijf jaar te worden beschreven

2.5.1 Verkeer

Opgave van het aantal geregistreerde aanrijdingen met reeën, te verkrijgen via politie, poeliers, jachthouders en wegbeheerders. Aanvullend kan via de Adviesdienst Verkeer en Vervoer te Heerlen gegevens worden verkregen over ongevallen met groot wild en of hier sprake was van alleen materiele schade, ongevallen met letsel of ongevallen met dodelijke afloop. Hiervoor worden echter wel kosten berekend!

Seizoen	Bok	Geit	Kalf	Onbekend	Totaal

Eventueel aangevuld met gegevens over financiële schade, menselijk letsel en ongevallen met dodelijk afloop voor de weggebruiker.

2.5.2 Schade aan landbouwgewassen

De schade bestond de afgelopen vijf jaar uit veeg- en vraatschade aan de volgende landbouwgewassen.

Locatie	Soortschade	Gewas/teelt	Oppervlak
	Vraatschade	Granen tijdens voorjaarsgroei	
	Vraatschade	Vollegrondsgroenten direct na het planten	
	Vraatschade	Jonge bladeren suikerbieten	
	Vraatschade	Zacht fruit (aardbeien)	
	Vraatschade	Boomkwekerij	
	Vraatschade	Fruitaanplanten	
	Veegschade	Boomkwekerij	
	Veegschade	Fruitaanplanten	

De gemelde schade bij de wildschadecommissie (WICO) / Faunafonds heeft geresulteerd in de uitkeringen van schadevergoedingen via het Jachtfonds / Faunafonds.

Jaar	Vraatschade	Veegschade	Totaal

Daarnaast is er schade geweest die niet is gemeld, maar waarvan het bestaan bewezen is. In het werkgebied is die geschatte schade in de onderstaande tabel vermeld.

Jaar	Vraatschade	Veegschade	Totaal

2.5.3 Schade aan bossen

De schade in bossen en aan bomen bestond de afgelopen vijf jaar uit veeg- en vraatschade (kiemplanten, jonge bomen). Met name vraatschade in het kiemstadium kan voor ongewenste ontmengingen zorgen, hetgeen vanuit zowel bosbouwtechnisch oogpunt als ook vanuit ecologisch oogpunt (schade aan flora) ongewenst zijn. Bepalende factor is de doelstelling van de betreffende eigenaar.

Locatie	Soortschade	Boomsort	Oppervlak
	Vraatschade	Bosplantsoen	
	Vraatschade	Natuurlijke bosontwikkeling	
	Veegschade	Bosplantsoen	
	Veegschade	Natuurlijke bosontwikkeling	

De gemelde schade bij de wildschadecommissie (WICO) / Faunafonds heeft geresulteerd in de uitkeringen van schadevergoedingen via het Jachtfonds / Faunafonds.

Jaar	Vraatschade	Veegschade	Totaal

Daarnaast is er schade geweest die niet is gemeld, maar waarvan het bestaan bewezen is. In het werkgebied is die geschatte schade in de onderstaande tabel vermeld.

Jaar	Vraatschade	Veegschade	Totaal

2.5.4 Schade aan flora en fauna

Voor reewildpopulaties geldt dat de omvang daarvan in Nederland niet beperkt wordt door natuurlijke predatoren., afgezien van enige kalverenpredatie door vos en / of wild zwijn. Er bestaat in ons land geen natuurlijk evenwicht meer tussen vegetatie, reeën en predatoren. Het aantal reeën dat in een gebied kan leven, hangt daarom vooral af van het voedselaanbod in de verschillende perioden van het jaar en de aanwezige rust. Groei van de reeënpopulaties kan daarom in bepaalde gevallen leiden tot voedselstress. Dit is niet alleen vanuit ethisch oogpunt onwenselijk, maar kan tevens leiden tot schade aan flora en fauna (soort zelf).

Schade aan de soort zelf is te motiveren op basis van de voorjaarsstand in relatie tot de draagkracht bepaling van het gebied in combinatie met dichtheidsafhankelijke effecten (zie indicatoren ree / leefomgeving) die duiden op overpopulatie (schade aan de fauna ree zelf).

Ecologische schade aan de flora en indirect aan de fauna (andere soorten) door herbivoren die leven in een semi-natuurlijke ecosystemen is wetenschappelijk bewezen (Andersen e.a., 1998) . Hetzelfde geldt ook voor reeën, vooral in die gebieden waar met name aanwezige landbouwgronden zorgen voor een onnatuurlijke verhoging van de draagkracht. De dichtheden binnen de aanwezige bos-en natuurgebieden worden hierdoor onnatuurlijke hoog en hiermee ook de effecten op de natuurlijke vegetatie (Kurt, 1991)

Heeft de reeënstand negatieve effecten op flora en andere fauna-elementen, zo ja waar en op welke soorten.

2.5.5 Schade aan reeën

Verdrinking

Aangeven op kaart in welke kanalen of waterlopen verdrinkingsgevallen van reeën worden geconstateerd, waar en in welke periode van het jaar. Eventueel aangeven waar wilduitstapplaatsen zijn aangelegd.

Maaiverliezen

Aangeven in welke mate en waar reekalveren worden gedood c.q. gewond raken, tijdens het maaien van gras waarin kalveren zijn afgelegd.

Rust

Naast voedsel is rust een eerste levensbehoefte. De factor rust wordt bepaald door de combinatie dekking en de mate van menselijk medegebruik. Gelet op het voorkomen van reeën in geheel Nederland en de aanwezige bevolkingsdichtheid kunnen we stellen dat de rust behoefte voldoende gegarandeerd is. Desondanks kunnen er zich ten aanzien van dit thema knelpunten voordoen. Hier kunt u beschrijven waar deze problemen zich voordoen en waar ze uit bestaan.

Voedselconcurrentie

In toenemende mate worden er grote grazers binnen het beheer van bos-en natuurgebieden ingezet. Afhankelijk van het biotoop (voedselaanbod) en dichtheid kan de draagkracht voor reeën in meer of mindere mate worden aangetast.

Indien er zich op dit punt knelpunten voordoen kunt u deze hier beschrijven.

Er zijn ook voorbeelden bekend dat de aanwezigheid van runderen ook positief het leefgebied van reeën kan beïnvloeden. We vragen dus om een objectieve beoordeling.

Stroperij

Is er sprake van stroperij op reeën binnen het werkgebied.

Jacht

Ondeskundige bejaging kan negatieve effecten op het welzijn van het individu, de populatieopbouw maar ook op het gedrag van reeën.

2.5.6 Zieke of gebrekkige dieren

Het voorkomen en bestrijden van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren is mede gelet op de intrinsieke waarde van het individuele dier een reden om regulerend op te treden. Van schade aan fauna hoeft in dat geval geen sprake te zijn. De noodzaak tot het uit hun lijden verlossen kan aan de orde zijn bij gewonde of zieke reeën. In de onderstaande tabel aangeven hoeveel reeën het betreft die op basis van deze reden per seizoen zijn geschoten dit in vergelijking tot de totale vermindering.

Seizoen	Ziek of gebrekkig	Totale vermindering	% van totaal

Bij onderzoek van zieke dieren door bijvoorbeeld de Gezondheidsdienst voor Dieren aangeven welke ziekten zijn geconstateerd.

2.5.7 Welzijn

Nader onderzoek is noodzakelijk om het begrip 'welzijn' te vertalen in haalbare en objectieve criteria. De Stichting Reeënonderzoek Nederland, start in 2002 hiertoe een praktijk proef in Noord Nederland, die mede door de Vereniging Het Reewild en de KNJV wordt ondersteund.

2.6 Draagkracht (AMVB art 10 lid i ged.)

De methode die wordt gebruikt om de draagkracht te bepalen moet het voedselaanbod beschrijven, de relatie tussen dit voedselaanbod en de grootte van de populatie reeën alsmede de mogelijkheden van uitwisseling met aangrenzende terreinen. De onderstaande Drie modellen voldoen hieraan:

- Model Van Haften
- Beheermethode van reeën, Poutsma / Kotter
- Methode Alterra

Daarnaast bestaat ook de zogenaamde Methode Achterhoek die gezien kan worden als een controle methode op het Model Van Haften. Met de methode Achterhoek wordt de werkelijk reewildstand berekend en biedt tevens een handvat voor de verdeling van het afschot per jachtveld.

De keuze welke methode de FBE waar wil gebruiken zal in overleg met de WBE's, de grote terreinbeherende instanties, LTO en de Provincie gemaakt dienen te worden. De indeling in Natuurdoeltypen opgesteld door de Provincie kan bij de keuze van de draagkracht c.q. beheermethode als richtinggevend hulpmiddel worden gebruikt.

2.7 Beheer afgelopen periode (AMVB art. 10 lid h)

Hierin dient te worden beschreven welke handelingen binnen het reeënbeheer zijn verricht. Waar nodig moeten de handelingen per gewas worden beschreven. Indien kwantitatieve gegevens voorhanden zijn dient de effectiviteit van de handelingen te worden beschreven.

Een probleem blijft de daadwerkelijk relatie tussen maatregel en effect te kunnen meten. Mogelijk dat door een aantal praktijkcases wetenschappelijk te laten begeleiden meer inzicht verkregen wordt in de relatie maatregel – effect.

2.7.1 Beschrijving handelingen reeënbeheer

Verkeer

In relatie tot vermindering van het aantal aanrijdingen met reeën zijn in de afgelopen .....jaar de volgende maatregelen genomen, bijvoorbeeld:

- Reguleren reeënstand door afschot in het totale gebied en in de buurt van wegen het afschot van territoriaal levende reeën.
- Afschot van bokkalveren en van jaarlingen in de eerste weken van het afschotseizoen teneinde het aantal trekkende dieren te verminderen.
- De volgende wegen zijn in de periode ..... voorzien van wildreflectoren / spiegels. Door de WBE's worden langs de volgende wegen de reflectoren en spiegels onderhouden. Dit onderhoud bestaat uit..... tevens frequentie aangeven.
- Langs de volgende wegen is over een lengte van ..... gebruik gemaakt van het geurraster Duftzaun.
- Langs de volgende wegen zijn reeënkerende rasters geplaatst.
- Aanleg van wilddakkers in de buurt van de volgende wegen, teneinde nachtelijke voedseltrek naar de voedselgronden aan de andere zijde van de weg te verminderen.
- Op de volgende wegen zijn door de volgende wegbeheerders snelheidsbeperkende maatregelen genomen.

Effectiviteit

Door bovengenoemde maatregelen is het aantal aanrijdingen met reeën met ....% verminderd. Afname weergegeven per jaar ten opzichte referentie periode zonder maatregelen.

Schade aan gewassen

In relatie tot het voorkomen van schade aan gewassen zijn in de afgelopen .....jaar de volgende maatregelen genomen, bijvoorbeeld:

Reguleren van de reeënstand door afschot met een zwaartepunt afschot in de buurt van de volgende kwetsbare teelten, ook buiten het reguliere afschotseizoen heeft hier afschot plaats gevonden in de periode .....; De volgende kwetsbare teelten (boomkwekerijen, fruitaanplanten, percelen met zachtfruit) zijn voorzien van een reeënkerend raster (beschrijving handelingen per gewas).

Effectiviteit

Door bovengenoemde maatregelen is de schade aan ..... de afgelopen periode verder beperkt tot f.....,- in het jaar ..... Voorheen lag het schadebedrag op circa f .....,- per jaar.

Schade aan bossen

In relatie tot het voorkomen van schade aan bomen zijn in de afgelopen .....jaar de volgende maatregelen genomen, bijvoorbeeld:

- Reguleren van de reeënstand door afschot.
- Een zwaartepunt afschot in de gebieden met de meeste schade. In deze gebieden worden geen territoriale bokken geschoten om te voorkomen dat de bestaande territoria opgedeeld wordt tussen meerdere jonge bokken. Ook buiten het reguliere afschotseizoen heeft hier afschot plaats gevonden in de periode ....., omdat.....
- Door de beheerders die schade ondervinden door reeënvraat wordt tevens natuurlijke verjonging van aantrekkelijke loofboomsoorten gestimuleerd. Op verjongingsvlakten wordt de natuurlijke vegetatie voorzover de gewenste verjonging niet wordt benadeeld zoveel mogelijke gespaard. Dit vermindert de vraat aan de gewenste bosverjonging.
- Het gebruik van reeënkerende rasters -althoewel een effectieve maatregelen op schade aan bosverjonging te voorkomen- werd slechts incidenteel toegepast vanwege de buitensporig hoge kosten. Daarnaast verkleinen en versnipperen deze rasters het leefgebied, wat tevens tot een verhoogde vraatdruk in het resterende gebied leidt.

Effectiviteit

Beschrijving of de verjongingsdoelen worden gerealiseerd.

Schade aan flora en fauna

In relatie tot het voorkomen van schade aan flora en fauna is de reeënpopulatie door afschot afgestemd op de draagkracht van het gebied bepaald volgens het model.....

De indicatoren (zie 2.4) duiden op een reewildstand boven, onder of op het niveau van de draagkracht.

Zieke of gebrekkige dieren

Vanwege de afstemming van de reeënpopulaties op de draagkracht van het gebied is het aantal zieke en gebrekkige dieren binnen de populatie beperkt en wanneer dit voorkomt berust dit veelal op incidenten.

In verband met het uit hun lijden verlossen van gewonde of zieke reeën zijn er in de afgelopen periode .....X reeën afgeschoten.

3 Analyse

Uit de beschrijving van de huidige situatie komen de volgende knelpunten en wensen naar voren:

4 Doelstellingen

4.1 Algemeen (AMVB art. 10 lid d)

Overeenkomstig het beleid uit Nota Jacht en Wildbeheer is het reeënbeheerplan gericht op het inzicht geven in het duurzame beheer van de reeënpopulatie afgestemd op de draagkracht van het gebied en het draagvlak in relatie tot andere menselijke functies in het leefgebied.

4.1.1 Duurzaam beheer reeënpopulaties, motivatie (onderbouwing noodzaak):

Gestreefd wordt naar het behoud van duurzame populaties reeën (*Capreolus capreolus* L.) en bevordering van het welzijn van reeën in Nederland.

Deze doelstellingen komen voort uit het feit dat het aantal reeën in ons land zich in de voorgaande decennia heeft vertienvoudigd. Gevolg hiervan is dat reeën inmiddels, verspreid over vrijwel het gehele land voorkomen. Hiertegenover staat dat het Nederlandse buitengebied intensief door de mens wordt gebruikt en ingericht waardoor er onder meer geen plaats meer is voor grote predatoren. De mens bepaalt dus (in)direct de leefomstandigheden van reeën. Dit legt een morele en wettelijke zorgplicht op de mens om de gezondheid en het welzijn van het ree zoveel mogelijk veilig te stellen.

Dit vraagt om een duurzaam beheer van de sterk gegroeide reeënpopulaties met als doel deze in evenwicht te brengen met:

- De draagkracht (voedselaanbod) en de biodiversiteit van de leefgebieden;
- De belangen van grondgebruikers zoals boeren en bosbouwers;
- De veiligheid van weggebruikers.

Voor zover het actief ingrijpen in de populatie betreft, acht de FBE afschot een juiste en veilige methode. Conform de bedoelingen van de wetgever zullen adequaat opgeleide jagers - samenwerkend binnen Wildbeheereenheden (WBE's) - deze taak verrichten.

4.1.2 Onderbouwde verwachting belangen schade bij niet beheren

Bij niet beheren zijn de volgende effecten te verwachten.

- Reeënstanden die de draagkracht overschrijden, met als gevolg overbevolking c.q. ruimtegebrek, waardoor voedselschaarste en stress optreden. Tevens kan ecologische schade optreden.
- Door de verhoogde reeënstand is een toename van schade aan gewassen en bossen te verwachten in situaties waar afschot als schadebeperkende maatregel functioneerde. Deze relatie is echter lang niet altijd aanwezig, omdat andere factoren zoals voedselaanbod, voedsel- en habitatkeus hierop van invloed kunnen zijn.
- Verwacht kan worden dat het aantal aanrijdingen met reeën zal toenemen als gevolg van: een hogere reedichtheid, toename van voedseltochten en meer trekbewegingen door reeën die geen geschikt territorium kunnen bemachtigen.
- Als gevolg van de toenemende reeënstand en de hiermee samenhangende concurrentie ten aanzien van voedsel en ruimte is tevens een grotere vatbaarheid voor ziekten en parasieten te verwachten.

4.2 BELEID

4.2.1 Provinciaal

Over te nemen uit de Provinciale beleidsnota's. De door Provinciale Staten vastgestelde natuurdoeltypen zullen richtinggevend zijn voor het gewenste terreinbeheer. Ook voor het gewenste reeënbeheer kan hierop worden aangesloten.

4.2.2 Grote terreinbeherende instanties

Over te nemen uit de beheerplannen van de betreffende instanties. De geldt specifiek voor doelstellingen en toegekende functies die raakvlakken hebben met reeën cq reeënbeheer.

4.3 Specifiek FBE

Op basis van de analyse, de motivatie van het duurzame beheer, het beleid van Provincie, de grote terreinbeherende instanties en schade aan belangen van grondgebruikers dienen hieronder de doelstellingen te worden geformuleerd voor aankomende planperiode. Deze doelstellingen moeten worden vertaald tot beheermaatregelen die tast - en toetsbaar zijn in relatie tot de geformuleerde hoofddoelstelling e.e.a. ten behoeve van de evaluatie van het toekomstige beheer.

In dit onderdeel is het tevens gewenst iets te zeggen over de afstemming van het reeënbeheer op het beheer binnen de aangrenzende FBE's.

5 Beheermaatregelen

5.1 Biotoop verbeterende maatregelen

Vanuit de wettelijke eisen die aan het FBEplan worden gesteld is het niet noodzakelijk dit onderdeel op te nemen. De invulling hiervan is dus de keuze van de betreffende FBE. De Vereniging het Reewild is van mening dat het onderwerp biotoop verbeterende maatregelen een essentieel onderdeel is binnen een reeënbeheerplan.

5.1.1 Voedsel

Het voedselaanbod kan op vele manieren worden verbeterd. Terdege dient hierbij rekening te worden gehouden dat hiermee ook de draagkracht dus de reeënstand wordt verhoogd. In gebieden waar bijvoorbeeld schade aan bosverjonging een probleem vormt kan de aanleg van wildakkers juist schade verhogend werken, door verhoging van de stand dan wel concentratievorming. In dit soort gebieden is het vanuit schadeoogpunt juist gewenst het aanbod aan aantrekkelijke boomsoorten te verhogen. Of te wel verbetering van de voedselsituatie vraagt om maatwerk afgestemd op de specifieke leefsituatie.

5.1.2 Rust

Bij de verbetering van de factor rust kan worden gedacht aan de volgende maatregelen:

- Recreatieve zonering door afsluiten van wegen voor het gemotoriseerde verkeer;
- Beperking van de detailontsluiting binnen bos-en natuurgebieden;
- Afstemming recreatieve routes op de rustbehoefte van de reeën;
- Toezicht en handhaving van de openstellingsregels;
- Een storingsarme bejaging.

5.1.3 Uitwisseling

Verbetering van de uitwisseling tussen reeënpopulaties door middel van opheffen van de barrière werking van (snel) wegen, rasters en openlandschappen.

Als te nemen maatregelen kunnen worden genoemd:

- Planologische veiligstelling belangrijke corridors (beschermde leefomgeving);
- Aanleg van wildviaducten;
- Het verwijderen van reeënkerende rasters;
- De aanleg van houtwallen en andere dekkingbiedende landschapselementen in openlandschappen.

5.1.4 Welzijn

Dit betreft maatregelen om b.v. stroperij, maaiverliezen en verdrinkingsgevallen tegen te gaan.

5.2 Schade voorkomende maatregelen

5.2.1 Verkeer

Als schade voorkomende maatregelen kunnen worden genoemd:

- Onttrekken van wegen aan het gemotoriseerde verkeer;
- Nachtelijke snelheidsbeperkingen;
- Plaatsen wildspiegels / reflectoren;
- Aanbrengen geurgordijn (Duftzaun);
- Plaatsen elektronisch wildsignaleringssysteem;
- Plaatsen van rasters bij voorkeur gecombineerd met ontsnipperende maatregelen;
- Regulatie populatie, met hierbinnen afschot accent op 1 a 2 jarige reeën zonder territorium.

5.2.2 Landbouw

Als schade voorkomende maatregelen kunnen worden genoemd:

Uitrasteren van kostbare cultures, omdat vanwege de aantrekkingskracht regulatie van de stand onvoldoende effect zal hebben. Het gebruik van elektrische rasters wordt voor reeën afgeraden.

Bespuiten / aansmeren van kwetsbare gewassen met een anti-veeg of vraatmiddel.

Verjaging met optische, geluid- en geurmiddelen. De werking is meestal van korte duur door de gewenning die optreedt.

Regulatie populatie (na te streven dichtheid t.o.v. draagkrachtniveau), met hierbinnen afschot accent op reeën in de buurt van de schadegevoelige gewassen.

5.2.3 Bosbouw / natuurterreinen

Als schade voorkomende maatregelen kunnen worden genoemd:

Uitrasteren van kostbare cultures, omdat vanwege de aantrekkingskracht regulatie van de stand onvoldoende effect zal hebben. Het gebruik van elektrische rasters wordt voor reeën afgeraden.

Bespuiten / aansmeren van kwetsbare gewassen met een anti-veeg of vraatmiddel.

Verjaging met optische, geluid- en geurmiddelen. De werking is meestal van korte duur door de gewenning die optreedt.

Reedichtheid (tijdelijk afstemmen) op de verjongingsdoelen van de betreffende terreinbeheerders. Afhankelijk van de schaal is afstemming in een groter gebied noodzakelijk. En aan de aanbodkant het verhogen van het aandeel bevreetsbaar loof bijvoorbeeld stimuleren aanwezigheid inlandse eik, lijsterbes en berk.

5.3 Noodzakelijke bijsturing populatie (AMVB art 10 lid g)

De gewenste stand die afgestemd is op de draagkracht van gebied bedraagt ..... stuks. Vanwege schadeaspecten is het gewenst in de navolgende gebieden de stand onder het niveau van de draagkracht te brengen en te houden en wel op een dichtheid van ..... reeën per 100 ha. Doel dichtheden aangeven op kaart.

5.3.1 Aanpassing actuele stand

De actuele stand wordt jaarlijks bepaald, bij voorkeur aan de hand van jaarrond waarnemingen. De gewenste jaarlijkse vermindering teneinde de zomerstand aan te passen aan de draagkracht inclusief de andere belangen, wordt jaarlijks in het werkplan opgenomen.

Grote veranderingen in draagkracht of schadeproblematiek kan het noodzakelijk maken tussentijds het reeënbeheerplan op deze punten aan te passen.

Vanwege de onbetrouwbaarheid van telgegevens (momentopname voorjaar) zal worden gezien in hoeverre andere meetpunten te denken aan dichtheidsafhankelijke- en schade-effecten voor voldoende toetsbare meetpunten zorgen op basis waarvan de hoogte van de aanpassing van de actuele stand bepaald kan worden.

5.3.2 Na te streven verdeling afschot naar leeftijdsklassen

Als hoofdleidraad geldt de volgende onderverdeling:

> 50% 0 en 1 jarige dieren minimaal de helft van het totale afschot

< 50% 2 jaar en ouder

5.3.3 Na te streven verdeling afschot over het beheergebied (AMVB art. 10 lid j ged.)

Nader uit te werken aan de hand van het gekozen draagkrachtmodel en eventueel aanwezige schadegebieden.

5.3.4 Perioden van regulatie (AMVB art. 10 lid j ged.)

De Vereniging adviseert de volgende afschottijden:

Bokken 1 april t/m 31 augustus

Reekaalwild 1 december t/m 31 maart

De categorie reekaalwild betreft ook mannelijke kalveren.

Voor de bokken is de periode gebaseerd op de combinatie activiteitspieken, zichtbaarheid (ontbreken van gewassen en blad) en goede aanspreekmogelijkheden waarbij de start is gelegd op 1 april omdat voor deze datum een belangrijk deel van de 2 jaar en oudere bokken hun gewei nog niet hebben geveegd.

Voor het reekaalwild is de landschappelijk zichtbaarheid (geen gewassen / blad) en geen afschot in de zoogperiode (mei tot en met november) bepalend geweest voor het advies.

Binnen dit advies zijn niet meegewogen de volgende factoren:

- Rustbehoefte in de nawinter en het vroege voorjaar;
- Synchronisatie afschottijden met die van ander grofwild zoals edelherten en wilde zwijnen;
- Afschottijden in buurlanden België en Duitsland wat mogelijk meespeelt voor de grensFBE's.

Voor sommige FBE's zal dit wel relevant zijn, waardoor eventueel afwijkingen ten opzichte van de geadviseerde tijden mogelijk kunnen zijn.

5.4 Effectiviteit (AMVB art. 10 lid k)

Hier dient een inschatting van de verwachte effectiviteit van de voorgenomen handelingen om de gewenste stand te bereiken te worden beschreven. Dit voorzover hierover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn.

5.5 Monitoren (AMVB art. 10 lid l)

Hier dient te worden beschreven op welke wijze de effectiviteit van de voorgenomen handelingen zal worden bepaald.

5.6 Beheersverslaglegging en evaluatie

Jaarlijks wordt er verslag gemaakt van het gevoerde beheer en geëvalueerd aan de hand van de doelstellingen uit het reeënbeheerplan.

5.7 Verantwoordelijkheden

Hierin dienen de navolgende onderwerpen nader te worden uitgewerkt.

Inventarisatie

Voor de uitvoering van de jaarlijkse inventarisaties (bij voorkeur jaarrondinventarisaties) zijn de WBE's verantwoordelijk. De FBE coördineert dit en draagt zorg voor een uniforme aanpak en uitvoering. De FBE is verantwoordelijk voor de registratie van de inventarisatie gegevens die jaarlijks door de onderliggende WBE's worden aangeleverd.

Afschotmeldingssysteem

Dit kan per WBE of centraal via de FBE. Beschreven dient te worden welke gegevens verzameld moeten worden en wie hier verantwoordelijk voor is.

Een voorbeeld van een afschotmeldingskaart is als bijlage opgenomen.

Gebruikersontheffingensysteem.

De FBE is houder van de ontheffingen. Delegatie deelonthefing aan WBE en aan de binnen WBE opererende jachthouders. Jachthouders als verantwoordelijke binnen een jachtveld kunnen hun gebruikersontheffingen doorschrijven aan andere jachtaktehouders.

Identificatie geschoten reeën

Uit oogpunt van registratie, toezicht en handhaving, maar in toenemende mate ook vanuit de identificatie met betrekking tot de wildkeuring is het noodzakelijk dat geschoten reeën voorzien worden van een uniek nummer. Het gebruik van wildmerken dient als voorwaarde op de ontheffing te worden opgenomen dan wel in het faunabeheerplan te worden vastgelegd.

Bijlagen

bij

Raamwerk

Reeënbeheerplan

Draagkrachtmodel van Dr. J.L. van Haften
Beheermethode van reeën van Ir. J. Poutsma – Drs. F.J. Kotter
Draagkracht Methode Alterra
Draagkrachtmodel Gelderse Achterhoek

Draagkrachtmodel voor Reewild van Dr J.L. van Haften.

De dichtheid van een populatie is afhankelijk van de grootte en de kwaliteit van het biotoop. Er moet dekking en voedsel aanwezig zijn, niet alleen in de zomer, maar ook in het slechte seizoen: de winter. Uitgaande van omstandigheden waarbij niet extra wordt gevoerd, hebben diverse auteurs in het verleden getracht een methode te ontwikkelen, waarmee men het biotoop kan waarderen. Door middel van deze waardering kan men aangeven hoeveel stuks per 100 ha. dekking aanwezig kan zijn zonder veel schade (enige schade is altijd aanwezig), waarbij het reewild de beste conditie heeft die voor het terreintype te verwachten is. Men moet vooral niet denken dat men deze aanbevolen dichtheid in het betreffende veld na verloop van tijd alleen maar "kapitale" bokken kan schieten. De kwaliteit van het reewild is niet alleen van de dichtheid, maar ook van de aard van de biotoop afhankelijk. Dat wil zeggen dat de bodemsoort een belangrijke rol speelt. De vegetatie (het voedsel van het reewild) is sterk afhankelijk van de grondsoort, die zich uit in de soortenrijkdom en de kwaliteit. De in de grond aanwezige en door de planten opgenomen mineralen worden met het voedsel door het reewild opgenomen. Vandaar ook dat er een correlatie werd gevonden tussen de zuurgraad (pH) en de gemiddelde kwaliteit van reegewien.

De methode om een biotoop te waarderen lijkt ingewikkelder dan ze in werkelijkheid is. Bovendien is het niet noodzakelijk ieder jaar opnieuw de berekening te maken, tenzij er grote veranderingen plaatsvonden, bijvoorbeeld door het vellen van bomen of door het opnieuw inplanten met jong plantsoen. Daar het ree vooral een bewoner is van bosranden, is de lengte van de scheiding tussen bos en veld een belangrijk gegeven. De enige manier om dit uit te drukken in vergelijkbare cijfers, is het percentage van de lengte van deze grens ten opzichte van de grens van het gehele reewildrevier. De oppervlakte aan weide en akkers is evenals de door dekking ingenomen oppervlakte, een zeer belangrijke factor. De soort dekking, ook met het oog op aanwezig voedsel in de winter, is direct van invloed op de reewildstand. De zuurgraad van de bodem is van de meeste gebieden in ons land bekend. Mocht dit niet zo zijn, dan kan men voor de bepaling hiervan grondmonsters uit de terreingedeelten, die het grootste deel van het revier uitmaken, opsturen naar het Laboratorium voor Grond- en Gewasonderzoek te Oosterbeek. Wanneer men alle punten, verkregen door toepassing van de waarderingsmethode, bij elkaar optelt en dit getal in de daarvoor aangegeven tabel opzoekt, dan vindt men het aantal reeën dat per 100 ha. dekking aanwezig kan zijn zonder dat er veel schade wordt aangericht en zonder dat de reeën in een slechte conditie geraten.

Voorbeeld van het draagkrachtmodel Van Haften

Kernleefgebied I

328 ha.	(16%)	heide	
978 ha.	(49%)	akkers en weiden	15 punten
189 ha.	(9%)	bebouwing	
534 ha.	(26%)	dekking (bos)	15 punten

Boomsoortverdeling

71% naaldbout zonder ondergroei	7/10 x 2	1,4 punten
29% gemengd bos met ondergroei	3/10 x 10	3,0 punten
Bos/veld grenspercentage	173.7%	15 punten

pH-waarde

36% x 6,9	2,5	
64% x 4.1	2,6	
	<hr/>	
	5,1	12 punten

	Totaal	61,4 punten
Per 100 ha. dekking 10 reeën		
Totaal 534 ha. dekking	Totaal	53 reeën

Kernleefgebied 2

1413 ha. (23%)	heide	
2647 ha. (41%)	akkers en weiden	15 punten
583 ha. (9%)	bebouwing	
1827 ha. (27%)	dekking (bos)	15 punten

Boomsortverdeling

89%	naaldbos zonder ondergroei 9/10 x 2	1,8 punten
5%	gemengd met ondergroei 5/100 x 10	0,5 punten
6%	loofbos met ondergroei 6/100 x 15	0,9 punten

Bos/veld grenspercentage 254,1% 15 punten

pH-waarde

29% x 6,9	2,0	
71% x 4,1	2,9	
	<hr/>	
	4,9	8 punten

Totaal 56,2 punten

Per 100 ha. dekking 9 reeën

Totaal 1827 ha. dekking

Totaal **164 reeën**

Waarderingsmethode

A: Veldgrenspercentage

Hierbij wordt de grens tussen dekking en veld in procenten van de totale reviergrens uitgedrukt.

0%	=	0 punten	61 - 80%	=	11 punten
1 - 20%	=	2 punten	81 - 100%	=	15 punten
21 - 40%	=	5 punten	101 - 200%	=	20 punten
41 - 60%	=	8 punten	> 200%	=	30 punten

B: Oppervlakte weiden en akkers

De oppervlakte wordt uitgedrukt in procenten ten opzichte van het totale revieroppervlakte.

0%	=	0 punten	11 - 20%	=	10 punten
1 - 4%	=	2 punten	... > 20%	=	15 punten
5 - 10%	=	6 punten			

C: Dekkingspercentage

Dit is de oppervlakte dekking in procenten van de totale revieroppervlakte.

0%	=	0 punten	61 - 70%	=	30 punten
1 - 10%	=	5 punten	71 - 80%	=	20 punten
11 - 20%	=	10 punten	> 80%	=	15 punten
21 - 40%	=	15 punten			(omgevend biotoop: bos)
41 - 60%	=	20 punten	> 80%	=	20 punten
					(omgevend biotoop: weide, heide, akkers)

D: Boomsoortenverdeling

Naaldbos zonder ondergroei	=	2 punten
Naaldbos met ondergroei	=	6 punten
Gemengd bos zonder ondergroei	=	6 punten
Gemengd bos met ondergroei	=	10 punten
Loofbos zonder ondergroei	=	8 punten
Loofbos met ondergroei	=	15 punten
30 - 50% eik	=	15 punten
> 50% eik	=	20 punten

E: Bodemsoort naar pH-gehalte

< 4,0	=	4 punten	6,0 - 6,9	=	16 punten
4,0 - 4,9	=	8 punten	7,0 en meer	=	20 punten
5,0 - 5,9	=	12 punten			

Na het optellen van de punten kan men in onderstaande tabel zien welke de meeste gewenste dichtheid per 100 ha. dekking voor het betreffende terrein is.

Biologisch toelaatbare reewilddichtheid per 100 ha. dekking:

Totaal puntenaantal: 0-25   25-30   31-35   41-50   51-60   61-70   71-80   81-100

Gewenste dichtheid: 0   2   4   6   8   10   11   12

In het geval er roodwild in hetzelfde veld voorkomt moet men voor 1 edelhert 3 reeën rekenen en voor 1 damhert 2 reeën.

Mocht leverbot in het veld voorkomen, dan wordt aangeraden de stand iets lager te houden dan aangegeven om verdere verspreiding van deze parasiet, die ook onder het vee kan voorkomen, zoveel mogelijk te beperken.

BEHEERMETHODE VAN REEEN POUTSMA - KOTTER

DOELSTELLING

Eén van de doelen is het behoud van een gezonde reeënpopulatie.

Dit kan worden bereikt door een deskundig en actief beheer op basis van door de overheid verstrekte richtlijnen. Uitgangspunten zijn biologische gegevens die van belang zijn voor de gezondheidstoestand en het welzijn van de in het werkgebied van de WBE voorkomende reeën.

Beheermaatregelen zullen worden uitgevoerd in overleg en /of in samenwerking met de beheerders van het werkgebied.

Hierbij wordt uitgegaan van de **draagkracht** van het gebied, waarbij wordt gelet op een afstemming van de omvang van de reeënpopulatie op het voedselaanbod van het werkgebied.

Onder **draagkracht** wordt hier verstaan:

Een dynamische evenwichtssituatie waarbij een aantal reeën blijvend gebruik kan maken van het voedselaanbod zonder dat dit negatief wordt beïnvloed.

Door de ontwikkelingen van de reeënpopulatie nauwkeurig te volgen, waarbij relevante gegevens worden geregistreerd, wordt inzicht verkregen in de evenwichtssituatie tussen de voedselsituatie en de reeën. Naar aanleiding hiervan kan al dan niet worden overgegaan tot het uitvoeren van beheermaatregelen.

Mens & ree

Alvorens wordt overgegaan tot daadwerkelijk ingrijpen in de het voedselaanbod en /of de reeënstand van het gebied, moeten **inventarisaties** worden uitgevoerd. Deze inventarisaties hebben betrekking op zowel het voedselaanbod als het gebruik daarvan door reeën.

Tijdens de inventarisaties dient rekening gehouden te worden met de voedselstrategie en de sociale organisatie van reeën.

- ◆ reeën hebben een voorkeur voor licht verteerbare plantendelen en met een hoog nutriënten gehalte.
- ◆ reeën hebben ten opzichte van andere herkauwers een hoge stofwisseling en een kleine pensinhoud. Dit betekent dat deze dieren per tijdseenheid veel energie uit hun voedsel moeten halen. Hiermee is de voorkeur voor licht verteerbaar voedsel met een hoog voedingsgehalte en een snelle doorstroming verklaard.
- ◆ Dominantie regelt de verdeling van beide seksen over het gebied. Dominante dieren vestigen zich in terreingedeelten met het beste voedselaanbod en goede overlevingskansen.

Energiehuishouding

Reeën hebben hun leefwijze ingesteld op het voedselaanbod. Gedurende de wintermaanden, wanneer geschikte voedselplanten zeldzaam zijn, wordt de stofwisseling verlaagd. In de maanden maart en april en ook gedurende oktober en november wordt er meer voedsel opgenomen dan er op dat ogenblik wordt verbruikt. De voorjaars eetpiek correspondeert met het aanzuiveren van energietekorten die tijdens de wintermaanden zijn ontstaan. Tijdens de herfst-eetpiek wordt extra opgenomen energie als lichaamsvet opgeslagen.

INVENTARISATIE VAN HET VOEDSELAANBOD (VEGETATIE)

Een geschikte tijd voor de opname van het voedselaanbod is eind mei en de gehele maand juni. Verder verdient het aanbeveling om in de herfst de mastproducerende bomen en de teelt van de gewassen, die gedurende de wintermaanden te velde staan, in de voedselaanbodkaart aan te geven. De productie van eikels en beukennotjes wordt aangegeven met geen / weinig / matig / veel.

Voedselplanten & kwaliteit

1. de plantendelen moeten bereikbaar zijn (0-120cm).
2. de plantendelen moeten licht verteerbaar zijn.
3. er moeten een grote variatie aan plantensoorten in het gebied voorkomen.

Voedselplanten & kwantiteit

De hoeveelheid plantenvoedsel moet worden vastgesteld. Hiervoor wordt de bedekkingsgraad van de bereikbare geschikte plantendek geschat.

Terreingedeelten kunnen op grond van deze inventarisatie als volgt worden ingedeeld:

GOED

Terreingedeelten waar meer dan 60% van de bodem wordt bedekt door geschikte voedselplanten, worden als GOED gewaardeerd.

MATIG

Terreingedeelten waar 30-60% van de bodem wordt bedekt door geschikte voedselplanten, worden als MATIG gewaardeerd.

SLECHT

Terreingedeelten, waar 0-30% van de bodem wordt bedekt door geschikte voedselplanten, worden als SLECHT gewaardeerd.

De op deze wijze gekwalificeerde terreingedeelten worden in een kaart aangegeven.

INVENTARISATIE VAN REEËN

Tellingen & aantallen

Tellingen van reeën worden vaak gezien als een belangrijk meetpunt bij het beheer. De getelde reeën geven echter geen inzicht in het werkelijke aantal reeën dat in een gebied leeft. Het is bekend dat hierbij grote fouten worden gemaakt, die variëren tussen 30 en 300 %. Bovendien geeft het aantal getelde reeën geen inzicht in de relatie tussen het voedselaanbod en de reeën. Toch kunnen tellingen bruikbare gegevens opleveren over de verspreiding van de dieren over het gebied in de loop van het jaar. Daarnaast kan enig inzicht worden verkregen in de effectieve reproductie, uit de verhouding volwassen geiten /kalveren.

Aan **continue-tellingen**, enige malen per week uitgevoerd gedurende het gehele jaar, wordt de voorkeur gegeven boven incidentele tellingen b.v. drie achtereenvolgende schemerperiodes in het voorjaar. Tijdens het uitvoeren van de tellingen moet rekening worden gehouden met het tijdstip van de dag, het jaargetijde, de wijze waarop geteld wordt en de kwaliteit van de tellers. Het exacte aantal reeën kan ook hiermee niet worden bepaald. Het hoogste aantal getelde dieren moet als minimum bestand worden beschouwd.

De tellingen worden regelmatig over het jaar verdeeld en per jachtveld uitgevoerd, b.v. twee tellingen per week. De telformulieren worden één keer per maand verwerkt. Dubbeltellingen worden verwijderd.

De gezamenlijke seizoen-telgegevens worden op de voedselaanbodkaart ingetekend. Hierdoor krijgt men niet alleen inzicht in het aantal, de reproductie, de geslachtsverhouding maar ook in de verspreiding van de reeën over het gebied gedurende het jaar. De uitkomsten van de tellingen moeten als indicaties worden beschouwd en niet als absolute waarden.

De uitkomsten, die de tellingen opleveren, mogen niet als enig gegeven worden gebruikt voor het opstellen van het afschotplan, want er is nog geen inzicht in de relatie tussen het voedselaanbod van het terrein en de omvang van de populatie reeën.

Het is daarom van belang om **andere meetpunten** te gebruiken.

Voor de toestand waarin reeën **gedurende de wintermaanden** verkeren geeft informatie over de relatie voedselaanbod /reeën.

Aan **levende reeën** in het veld valt, tijdens de wintermaanden, de conditie moeilijk vast te stellen. Daarom is het noodzakelijk, dat voor bemonstering enige reeën worden afgeschoten.

De leeftijdsgroep die de meeste informatie oplevert zijn de kalveren deze dieren zijn in het gebied opgegroeid.

Metingen aan dode reeën gedurende de wintermaanden

Vooropgesteld wordt dat enkele kalveren steekproefsgewijs uit deze leeftijdsgroep worden geschoten. Dit betekent dat bijvoorbeeld het eerste, het derde en het vijfde waargenomen kalf wordt geschoten. Hierover worden vaste afspraken gemaakt.

Dit ongeacht zijn uiterlijke verschijning. Daarbij moet worden opgemerkt dat de keuze van deze dieren als volgt gebeurt. De selectie van het kalf gebeurt altijd van links naar rechts. Dit om te voorkomen dat alleen slecht ontwikkelde kalveren worden geschoten. Uitkomsten van metingen van deze dieren leveren dan een vertekend beeld op van deze leeftijdsgroep.

Bepaling van het gewicht

Hiervoor wordt het ontweide gewicht bepaald. Voor het vaststellen van het ontweide gewicht worden de reeën ontdaan van het hart, de longen, het middenrif, het maagdarmkanaal, de lever, de milt, de nieren en de geslachtsorganen. De huid, de kop en de poten worden wel meegewogen.

Bepaling van de groei

Dode reeën leveren zeer bruikbare gegevens op voor de bepaling van de groei. Hiervoor worden enige lichaamsafmetingen gemeten.

De **romplengte** en de **borstdiepte** komen in aanmerking.

De **lengte van de romp** wordt gemeten met een grote schuifmaat, waarop een maatverdeling is aangebracht. Het dier wordt daarvoor op een vlakke ondergrond neergelegd. De romp wordt zodanig tussen de meetvlakken van de schuifmaat gebracht, zodat het ene einde tegen het borstbeen rust en het andere einde tegen het zitbeen. De meetvlakken worden naar elkaar toegeschoven tot er weerstand wordt gevoeld. De ruglijn van het dier moet tijdens de meting recht blijven. Door de ree met de rugzijde tegen een vast voorwerp aan te leggen kan kromming worden voorkomen.

De **borstdiepte** wordt met dezelfde schuifmaat gemeten. De meetplaats ligt hier vlak achter één van de voorpoten. Voor de goede orde moet worden opgemerkt dat alle metingen worden verricht aan reeën die nog niet zijn ontweid.

Met de romplengte en de borstdiepte kan de GROEI van de kalveren worden vastgesteld.

ONTWIKKELINGSGETAL (groei) = 0.1 x ROMPLENGTE x BORSTDIEPTE

Bepaling van de conditie

Met de **romplengte**, de **borstdiepte** en het **ontweide gewicht** kan de CONDITIE van de reeën worden vastgesteld.

CONDITIEPRODUCT = 0.1 x het ONTWIKKELINGSGETAL x het ONTWEID GEWICHT

Bepaling van het beenmergvetpercentage

Voor de bepaling van de **overlevingskansen** gedurende de wintermaanden wordt het **beenmergvetpercentage** van het **opperarmbeen** bepaald. Dit beengedeelte wordt voorzichtig verwijderd, dit om het wildbraad zo weinig mogelijk te beschadigen.

Bepaling van het aantal embryo's bij drachtige geiten

In de baarmoeder van drachtige geiten komen embryo's voor.

Het aantal embryo's en het geslacht wordt vastgesteld.

Bepaling van de leeftijd van reeën

Daarvoor wordt een helft van de onderkaak gebruikt. De kaaklengte wordt gemeten. Daarnaast wordt aan de hand van de **slijtage van de gebitselementen de leeftijd** van het ree vastgesteld.

Werkzaamheden

Het voedselaanbod voor reeën binnen het werkgebied van de **WBE** wordt door de leden daarvan geïnventariseerd. Dit vindt plaats in de voorzomer. Daarnaast worden terreingedeelten waar gedurende oktober /november mastdragende bomen en wintergewassen staan, nogmaals geïnventariseerd.

Per onderdeel worden zowel de gegevens van de reeën en vegetatie geanalyseerd waardoor er een betrouwbaar beeld ontstaat van de situatie. De uitkomsten per onderdeel worden vergeleken met resultaten uit andere vergelijkbare gebieden. Aan de hand van deze gegevens kunnen eventueel beheermaatregelen genomen worden.

Telgegevens en monsters van afschot worden geleverd door de WBE.

Tevens verstrekt de WBE de volgende gegevens:

- ◆ Kaart van het werkgebied (schaal 1 : 25.000)
- ◆ Gegevens met betrekking op de stand van de reeën:
- ◆ Stand in het voorjaar b.v. 1997, 1998 en 1999.
- ◆ Najaarsstand in b.v. 1997,1998 en 1999.
- ◆ Totale afschot gerealiseerd in b.v. 1997, 1998 en 1999.
- ◆ Valwild in 1997, 1998 en 1999.

BEPALING van de PLAATSEN WAAR het AFSCHOT PLAATS VINDT

De selectie vindt plaats via een natuurlijk proces, dit omdat er een populatie reeën wordt beheerd. Hoog in de rangordepositie staande reeën eisen de beste terreingedeelten op en verdrijven lager geplaatsten naar plekken die voor reeën minder geschikt zijn. In deze marginale terreingedeelten, herkenbaar op de voedselaanbod kaart als slecht, vindt het afschot plaats.

De kwaliteit van het leefgebied bepaalt of er wel of geen afschot plaats vindt. Door deze werkwijze wordt de kerngroep van de populatie ontzien en wordt er ruimte gemaakt voor migrerende reeën.

SCHADE

Het bovenbeschreven draagkrachtmodel is niet van toepassing voor schadegevoelige teelten. De schade door reeën kan worden ingedeeld in twee rubrieken:

- ◆ vraat
- ◆ veegschade

Om de kans op schade te verminderen verdient het aanbeveling om gedurende de wintermaanden het afschot in de kwetsbare gebieden te verhogen. De voorkeur gaat hierbij uit naar afschot van kalveren, dit geldt zowel voor geitkalveren als bokkalveren. De geiten worden hierbij gespaard waardoor een duidelijk waarneembare aantalsreductie optreedt. De geiten blijven hun plaats in de sociale structuur behouden. Bij afschot van volwassen geiten zouden er open plekken ontstaan, die spoedig door andere gezinssprongen zullen worden ingenomen.

Op deze wijze kan men niet alleen vraat tegengaan, maar ook veegschade. Jonge bokken zijn in het voorjaar verantwoordelijk voor een verhoogd veeggedrag van territoriumhouders. Wanneer het aantal bokkalveren vermindert blijkt de veegschade aanzienlijk geringer te zijn.

Opgave van schade.

Schade in b.v. 1997, 1998 en 1999.

- ◆ gemeld bij de wildschadecommissie
- ◆ niet gemeld bij de wildschadecommissie

Overige informatie

Opgave van schade in voorgaande jaren.

Welke preventieve maatregelen zijn getroffen?

Het in kaart brengen van kwetsbare gebieden uit oogpunt van schade aan bedrijfsmatige landbouw.

VERKEER

Ook maatregelen die betrekking hebben op de verkeersveiligheid passen niet in het draagkrachtmodel.

Op een kaart worden de plaatsen aangegeven waar verkeersslachtoffers worden aangetroffen. Daarnaast is een beschrijving aanwezig van de maatregelen die zijn getroffen om de verkeersveiligheid te bevorderen.

Draagkracht Methode Alterra

De draagkrachtbepaling is een onderdeel van de Ruimtelijke Analyse LARCH, ontwikkeld door Alterra, dit is een expert systeem waarmee de duurzaamheid van netwerken van dierpopulaties, in dit geval van edelherten, wilde zwijnen, damherten en reeën op ruimtelijke wijze inzichtelijk kan worden gemaakt. Voor de draagkrachtbepaling voor reeën is alleen het onderdeel habitatmodellering relevant gebaseerd op een vegetatiekaart van het studiegebied.

Hierbij worden normen gehanteerd, die voortkomen uit onderzoeksresultaten van empirische studies en modelstudies, gecombineerd met kennis van deskundigen.

Habitatmodellering; bepaling leefgebieden van soorten

Het uitgangsmateriaal voor een netwerkstudie bestaat uit een vegetatiekaart van het gebied. Uit de vegetatiekaart kunnen per soort geschikte oppervlakten aan leefgebied ofwel habitatplekken worden afgeleid. Het gaat in principe om oppervlaktes bos en natuurterrein. Aan die stukjes geschikt habitat wordt vervolgens een draagkracht toegekend, uitgedrukt in het aantal reproductieve eenheden dat daar duurzaam kan voortbestaan. Hierbij worden gegevens over de territoriumgrootte, beschikbare hoeveelheid voedsel en andere levensvoorwaarden gebruikt. Een reproductieve eenheid is de combinatie van een geslachtsrijp vrouwtje met een geslachtsrijp mannetje, aangevuld met een aantal niet geslachtsrijpe dieren. Dit laatste gegeven kan worden afgeleid uit de leeftijdsstructuur van de populatie. In deze stap is het mogelijk dat een stukje geschikt habitat minder dan één reproductieve eenheid bevat.

DRAAGKRACHTMODEL GELDERSE ACHTERHOEK

In de Gelderse Achterhoek is een model ontstaan om in de praktijk snel, betrekkelijk eenvoudig en toch doeltreffend de draagkracht van een biotoop te kunnen bepalen op basis van een draagkrachtmodel. Met name de voor velen als gecompliceerd ervaren bestaande draagkrachtmodellen was aanleiding om op een eenvoudiger manier hiermee om te gaan.

Als basis voor dit model staan de theorieën van het draagkrachtmodel van Van Haften.

Voor een reewildbeheerplan is immers altijd een draagkrachtmodel nodig.

Welk model men kiest is van minder belang zolang het maar gebaseerd is op de factoren voedsel, rust en dekking die in een verhouding tot de populatiegrootte in een gebied moeten staan.

Het draagkrachtmodel Gelderse Achterhoek lijkt in eerste instantie misschien wat 'simpel' en in zijn uitwerking 'grof'. Voor een optimaal populatiebeheer met een wetenschappelijke onderbouwing is dit model niet geschikt. Echter in de praktijk blijkt dat iedereen dit model kan begrijpen en hanteren. Hierdoor zal de acceptatie om met een draagkrachtmodel te willen werken alleen maar toenemen wat de uitvoering van het reewildbeheer ten goede komt. Vooral bij meningsverschillen ter plekke, dus in het veld, is dit model uitstekend te hanteren.

DE OPZET

Uitgangspunten.

Bij dit draagkrachtmodel is uitgegaan van de primaire levensbehoeften van het ree n.l.

- RUST
- VOEDSEL
- DEKKING

Deze worden gewaardeerd over een periode dat er geen hoge gewassen in het veld aanwezig zijn. Globaal vanaf de maand november tot en met mei.

WERKWIJZE

- Een **beheergebied** wordt als geheel beoordeeld of ingedeeld in **regio's**.
- Binnen dit beheergebied of regio wordt een deelgebied gekozen dat het meest representatief is het gehele beheergebied of de gehele regio.
- De verantwoordelijken voor het reewildbeheer binnen het gebied, meestal de (ree)wildbeheercommissie, deelt ter plaatse, dus in het veld, dit gebied of regio op in stukken, sectoren, met eenzelfde biotoop.
- Voor elke sector worden punten gegeven voor factoren
  - rust
  - voedsel inclusief de directe omgeving
  - dekking.
- Dit aantal punten wordt vermenigvuldigd met de oppervlakte van de sector (zie invulformulier).
- Zodra het gehele deelgebied is beoordeeld worden de gegevens van alle sectoren binnen dit deelgebied overgenomen op een verzamelstaat.
- Hieruit volgt voor het betreffende deelgebied een aantal **reewildpunten**.
- Vervolgens wordt gekeken naar het aantal reeën dat de laatste 5 jaren hier gemiddeld leefde. Indien de gegevens van de laatste 5 jaren niet bekend zijn kan ook de laatste 3 jaren worden gehanteerd en bij het ontbreken van een exact gemiddelde van de stand kan men dit gemiddelde bij benadering hanteren.
- Het aantal reewildpunten wordt nu gedeeld door het aantal reeën dat gemiddeld aanwezig was.

VOORBEELD VAN GEBIED-OPDELING

TOTALE BEHEERGEBIED OPGEDEELD IN COMBINATIE 1, 2, 3, 4
COMBINATIE 3 OPGEDEELD IN DEELGEBIED 1, 2, 3, 4

COMBINATIE 1 [regio]	COMBINATIE 3			
	Deelgebied			
	1	2	3	4
COMBINATIE 2 [regio]	COMBINATIE 4 [regio]			

Uit deze werkwijze **volgt een aantal punten per ree**. Dit is de 'kapstok', het uitgangspunt, voor het gehele beheergebied of regio.

Is het werkgebied opgedeeld in jachtcombinaties (regio's) dan worden de andere jachtcombinaties (regio's) elk afzonderlijk op bovenvermelde wijze beoordeeld.

De gevonden reewildpunten worden gedeeld door het aantal punten per ree dat gevonden is in het 'kapstok gebied' = deelgebied.

Hieruit volgt het aantal reeën dat onder normale omstandigheden in de deelgebieden aanwezig is.

Op basis van het op deze manier gevonden aantal reeën per jachtveld kan afschotvergunning worden verleend.

Het is belangrijk dat gecontroleerd wordt of voor het gehele beheergebied het totale aantal 'reewildpunten', gedeeld door het totaal aantal aanwezige reeën (tellingen) klopt met de uitkomst van het 'kapstok gebied'.

Zo niet, dan zijn er fouten gemaakt.

Met deze methode is het mogelijk om binnen een beheergebied per jachtveld (= regio) het afschot te bepalen in verhouding tot andere jachtvelden binnen het gebied.

Het totale afschot kan gewijzigd worden door het benodigde aantal punten te verhogen of te verlagen. Hierbij gaat men er van uit de het gewijzigde afschot gerechtvaardigd is door veranderende omstandigheden. Dit kan dan van jaar tot jaar beoordeeld worden.

In uitzonderlijke gevallen kan de WBE, meestal op advies van de (ree)wildcommissie, anders beslissen.

PRAKTIJK

Een rekenvoorbeeld van bovenstaande werkwijze.

Binnen een WBE is een verzoek gekomen voor afschot. De jachthouder heeft in het verleden wel eens een afschotvergunning gehad maar vindt dat dit elk jaar afgegeven moet worden!

Case:

- het jachtveld van de jachthouder is 167 ha groot
- de dekking waar reewild kan verblijven (= gemengd bos) bedraagt 6 ha
  - van de 6 ha dekking ligt 4 ha aan een recreatiegebied met wel voldoende voedsel maar geen rust
  - 2 ha loofbos met ondergroei en veel rust

Bovenstaande gegevens kan men ter plaatse in het veld met de jachthouder beoordelen.

Oplossing:

4 ha x dekking in de winter	6 =	+ 24 punten
4 ha x voedsel in de winter	6 =	+ 24 punten
4 ha x GEEN rust	min 15 =	- 60 punten

		- 12 punten

Bij negatief puntenaantal altijd 0 punten noteren = 0 punten

2 ha x dekking in de winter	6 =	+ 12 punten
2 ha x voedsel in de winter	6 =	+ 12 punten
2 ha x WEL rust	plus 10 =	+ 20 punten
		+ 44 punten

Totaal in dit jachtveld van 167 ha zijn dus $0 + 44 = 44$ reepunten te behalen.

Stel dat binnen de totale WBE er gemiddeld per ree 50 punten behaald moeten worden. Dit jachtveld komt dan NIET voor reewildafschot in aanmerking.

ADVIES: Negatief advies van (ree wildcommissie aan WBE-bestuur.

Op deze manier kan men het hele gebied van een WBE inventariseren.

Zodoende komt men ook binnen de WBE tot een aantal reepunten per ree.

Per veld zal men zeker in conflictsituaties de nodige tijd en zorg moeten besteden aan de 3 beoordelingscriteria om een zo objectief mogelijk advies te kunnen geven.

Deze inventarisatie gebeurt het liefst in het bijzijn van de jachtveldhouder.

De mogelijkheid om aan de hand van de voorjaarsstelling het aantal niet geziene reeën (welk per-centage ziet men wel??) terug te rekenen.

Bijvoorbeeld:

Men heeft de WBE geïnventariseerd en is gekomen tot een optelsom van 7.885 reepunten : 50 punten per ree = 158 reeën kunnen er zijn.

Er zijn geteld 107 reeën, dan zou $158 - 107 = 51$ reeën niet zijn gezien. Bij de jaaropgave per veld zullen deze ± 158 reeën er wel uitkomen.

Voor bovengenoemde voorbeelden is het model 'Gelderse Achterhoek' een goed, bruikbaar en prak-tisch model gebleken wat gedurende 6 jaar zijn waarde en nut reeds heeft bewezen in een WBE in de Gelderse Achterhoek.

BEREKENINGSFORMULIER

Jachtveld:											Aantal punten	Aantal HA	Totaal reew.punt
Naam gebied:													
Soort dekking:	loofbos	gemengd bos	naaldbos	andere dekking									
Dekking in de winter:	zonder dekking <-----> goede dekking												
(aant. reew.punt.)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Voedsel in de winter:	weinig voedsel <-----> veel voedsel												
(aant. reew.punt.)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Rust in het gebied:	veel verstoring <-----> zelden verstoring												
(aant. reew.punt.)	-20	-15	-10	-5	0	+5	+10	+15	+20				
Aantal punten x aantal ha dekking = aantal reewildpunten													